

UJEDINJENE NACIJE

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove

Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove (Mehanizam) osnovao je Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija 22. decembra 2010. da nastavi nadležnosti, prava, obaveze i ključne funkcije Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR) i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) nakon okončanja njihovih mandata 2015., odnosno 2017. godine.

IZJAVA

PREDSJEDNIK

(Isključivo za medije. Nije zvaničan dokument)

Hag, 30. maj 2024.

Sudija Graciela Gatti Santana

Predsjednica Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove

Izlaganje

Međunarodna konferencija o zatočeničkim logorima u Bosni i Hercegovini

četrvtak, 30. maj 2024

**Ekselencije,
poštovani preživjeli,
dame i gospodo,**

Kao predsjednica Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove (Mehanizam), institucije koja je naslijedila Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) i Međunarodni krivični sud za Ruandu (MKSR), veoma sam počastvovana što mogu da se obratim ovoj važnoj konferenciji o zatočeničkim logorima u Bosni i Hercegovini i srdačno zahvaljujem organizatorima na pozivu koji su mi uputili.

Koliko razumijem, ovo je prva konferencija koja će u cijelosti biti posvećena temi zatočeničkih logora u Bosni i Hercegovini, što je čini istinski značajnim događajem. Sa zanimanjem očekujem različite perspektive i uvide koje će ponuditi govornici koji pripadaju raznim disciplinama, kao i oni kojih se ovo pitanje najdirektnije tiče: preživjeli poslije zločina počinjenih u zatočeničkim logorima. Uvjeren sam da će naši razgovori biti sadržajni i da će doprinijeti mnogim korisnim razmjenama mišljenja.

Prošlo je 32 godine otkada je svijet bio užasnut otkrićem zatočeničkih logora u Prijedoru, tim mračnim poglavljem u istoriji sukoba u Bosni i Hercegovini. Šokantne slike izglednijih zatočenika brzo su se širile i dovele do zgražavanja širom svijeta, te su, zajedno s izvještajima o drugim zločinima, potakle Savjet bezbjednosti Ujedinjenih nacija da djeluje. Nepunih godinu dana kasnije, u maju 1993., Savjet je uspostavio MKSJ, prvi međunarodni krivični sud poslije Drugog svjetskog rata, koji je dobio mandat da krivično goni osobe odgovorne za ratne zločine, zločine protiv čovječnosti i genocid počinjene tokom sukoba u bivšoj Jugoslaviji devedesetih godina dvadesetog vijeka.

Tokom preko 24 godine svog postojanja, MKSJ je otkrio uznemirujuću istinu o zvjerstvima počinjenim u bivšoj Jugoslaviji, uključujući i u opštini Prijedor i zloglasnim zatočeničkim logorima koji su se u njoj nalazili. MKSJ je utvrdio da su srpske snage preuzele kontrolu nad Prijedorom u aprilu 1992., poslije čega su osobe nesrpske nacionalnosti prebacili u zatočeničke logore krajem maja, prije tačno 32 godine. Pored toga, nesrpski stanovnici iz okolnih sela su također prebačeni u te logore, a oni koji su ostali van logora trpjeli su zlostavljanje i fizičko nasilje. Nesrpsko stanovništvo opštine bilo je primorano da nosi

bijele trake oko ruku kao sredstvo identifikacije. One su se vremenom pretvorile u dirljiv simbol patnji koje su se odigrale u Prijedoru.

Obiman dokazni materijal izveden pred MKSJ pokazao je da su, u okviru logora u Prijedoru, zatočenici podvrgavani neizrecivim užasima, uključujući premlaćivanju, silovanju, seksualnom nasilju, mučenju i pogubljenjima, kao i zlostavljanju, ponižavanju i psihološkom maltretiranju.

Osim toga, dokazi su pokazali da su logori Omarska, Keraterm i Trnopolje, između ostalih, bili dio šireg plana etničkog čišćenja koji je bio usmjeren protiv civila bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata. MKSJ je zaključio da je uspostavljanje tih logora bilo posljedica namjerne diskriminacije protiv nesrpskog stanovništva. Također je zaključio da su logori funkcionisali kao dio udruženih zločinačkih poduhvata u kojima su osoblje logora, vojni zvaničnici i političke vođe koordiniranim naporima zajedno doprinijeli krovnom udruženom zločinačkom poduhvatu koji je bio usmjeren na prisilno uklanjanje nesrpskog stanovništva opštine Prijedor.

Preko 40 pojedinaca, što predstavlja više od četvrtine svih optuženih pred MKSJ, optuženi su za učešće u zločinima počinjenim u opštini Prijedor, uključujući i one počinjene u zatočeničkim logorima koji su se tamo nalazili. MKSJ je na kraju osudio 17 osoba za zločine u vezi s opštinom Prijedor. Među onima koji su osuđeni konkretno za zločine u vezi sa zatočeničkim logorima nalaze se visoki zvaničnici, poput Milomira Stakića, predsjednika Kriznog štaba opštine Prijedor; osobe uključene u rad logora, uključujući Mladu Radića, Duška Sikiricu i Predraga Banovića; i direktni izvršioc, poput Zorana Žigića i Duška Tadića, između ostalih. Ovim presudama potvrđena je sistematska priroda zvjerstava počinjenih protiv zatočenika bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata.

U isto vrijeme, a naročito s obzirom na temu ove konferencije, važno je primijetiti da su ljudi različitih etniciteta bili žrtve zvjerstava u zatočeničkim logorima u Bosni i Hercegovini. U predmetu vođenom protiv Zdravka Mucića i drugih, na primjer, MKSJ je krivično gonio niz teških zločina koje su bosanski Muslimani i bosanski Hrvati počinili protiv zatočenika bosanskih Srba u logoru Čelebići, uključujući protivpravno lišavanje slobode, mučenje i ubijanje, te osudio trojicu optuženih. Ovaj primjer služi kao podsjetnik na patnje koje snose ljudi na svim stranama u sukobu. Štaviše, takva suđenja dalje podcrtavaju predanost MKSJ nepristranom i nezavisnom sprovođenju pravde, i njegovu posvećenost tome da obezbijedi pozivanje na odgovornost bez obzira na etnicitet počilaca i njihovih žrtava.

Okrećući se sada uticaju ovakvih predmeta na napredak međunarodnog krivičnog prava, vrijedi napomenuti da je MKSJ tokom ovih suđenja izdao niz pionirskih odluka. Štaviše, u slučajevima koji su se ticali zatočeničkih logora u Prijedoru, MKSJ je znatno pojasnio obuhvat pojmova ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti. Među drugim doprinosima, eksplicitno je potvrdio da silovanje i drugi oblici seksualnog nasilja mogu predstavljati mučenje, kažnjivo i kao ratni zločin i kao zločin protiv čovječnosti. Osim toga, MKSJ je ustanovio da se krivično djelo progona proteže dalje od fizičkog nasilja i da uključuje zlostavljanje, ponižavanje i psihološko maltretiranje. Ova tumačenja su naglasila sveobuhvatnu prirodu ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti i višestране posljedice zločina počinjenih protiv zatočenika. Nadalje, otvorila su put za robusnije presuđivanje u predmetima takvih zločina širom svijeta.

Ekselencije, poštovani preživjeli, dame i gospodo,

Ožiljci surove stvarnosti koja je postojala u zatočeničkim logorima u Prijedoru i na drugim lokacijama u Bosni i Hercegovini podsjeća nas na kritično važnu potrebu za pravdom i pozivanjem na odgovornost kako bi se spriječilo da do takvih užasa opet dođe. U tom smislu, presudno je da neborivi pravosudni zaključci da kojih je došao MKSJ budu prihvaćeni, zaštićeni i široko poznati. Poricanje, revizionizam i

veličanje ratnih zločinaca služe samo da se ovjekovječi ciklus nepravde i ometa proces oporavka za preživjele, njihove porodice, kao i za pogođene zajednice. Suprotno tome, stati licem u lice s prošlošću i otvoreno prihvatiti istinu nužno je da bi se pomoglo pomirenje. Putem takvog prihvatanja i zajedničke predanosti pravdi zajednice mogu da istinski krenu putem bolje budućnosti.

U ovom kontekstu, jedan od mojih ključnih prioriteta jeste dalje jačanje naslijeđa MKSJ i Mehanizma, kao i MKSR. Štaviše, Mehanizam predano radi na tome da se promovišu i očuvaju ključni naponi sve tri ove institucije uloženi u pozivanje na odgovornost osoba odgovornih za zločine počinjene tokom sukoba kojima su se bavili i da se na taj način osigura da glasovi žrtava i svjedoka budu zapamćeni. Dostupnost široj javnosti presuda i drugih javnih sudskih spisa, uključujući i posredstvom informativnih centara poput onog koji se nalazi u Vijećnici u Sarajevu, od suštinskog je značaja. Takvi naponi unapređuju bolje razumijevanje događaja koji su se odigrali, podržavaju obrazovanje, i doprinose dugoročnim ciljevima mira i pomirenja.

Također je važno prepoznati ulogu koju nacionalna pravosuđa igraju u potrazi za pravdom. Na primjer, Sud Bosne i Hercegovine uspješno je krivično gonio osobe optužene za zločine u zatočeničkim logorima. Mehanizam aktivno podržava nacionalna pravosuđa prilikom rješavanja u njihovim predmetima time što odgovara na zahtjeve za pomoć i dostavlja svjedočenja i dokumentarne dokaze kada su ispunjeni određeni uslovi. Ova saradnja između međunarodnih i nacionalnih pravosuđa i dalje je suštinska u očuvanju naslijeđa pravde jer obezbjeđuje da se počinioци pozovu na odgovornost, a da žrtve dobiju priznanje i osjećaj razrješenja koje zaslužuju.

Na kraju, pozdravljam izvanrednu hrabrost i odlučnost preživjelih iz zatočeničkih logora, mnogi od kojih su došli i da svjedoče pred MKSJ. Njihova spremnost da se suoče sa svojim traumama, da ponovo prožive svoja bolna iskustva, i da zatraže pravdu služi kao spomenik njihovom nesalomivom duhu i otpornosti pri suočavanju s nezamislivim teškoćama. Ovi hrabri pojedinci su svojim svjedočenjima dali ključne dokaze, osvijetlili istinu i omogućili da se ostvari pravda. Njihov doprinos bio je neizostavan.

Iskoristimo ovu konferenciju kao priliku da odamo počast svim žrtvama i preživjelima tako što ćemo unaprijediti diskurs o zatočeničkim logorima i potvrditi svoju predanost pozivanju na odgovornost za međunarodne zločine. Zajedničkom riješenošću, nastavimo borbu za izgradnju budućnosti u kojoj će principi pravde, dostojanstva i ljudskih prava prevladati.

Srdačno vam hvala na pažnji.

Za više informacija stupite u kontakt sa Službom za odnose s javnošću

u Arushi, Tel.: +255 (0)27 256 5376

u Haagu, Tel.: +31 (0)70 512 5691

Email: mict-press@un.org

Pratite nas na [Facebooku](#), [Twitteru](#), [YouTubeu](#), [LinkedInu](#)

www.irmct.org